ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կէս տարվանը 6 ռուբլի։
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

—

Բաժանորդագրվում են միայն խմբագրատան մէջ։

—

Թղթակցութիւնները գրվում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

—

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով։

—

Յայտարարութիւնների համար վճարվում են
իւրաքանչիւր տողին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ինչի չէ կարելի.—Ներքին տեսութիւն. Նամակ Խարբերդից. Նիւթեր բարիք.—Արտաքին տեսութիւն. «Temps» լրագիրը Անգլիայի մասին. Լուրեր. Աշխարհ. Զեկուցումներ.—Յայտարարութիւններ.—Նեկրոլոգ.—Բանասիրական. Հայ երգասացութիւնը։

ԻՆՉԻ ՉԷ ԿԱՐԵԼԻ

—

Թիֆլիսում հրատարակվող «Кавказъ» լրագիրը փորձում է խնդիր բարձրացնել կովկասեան համալսարանի մասին։ Այդ լրագրի 247-րդ համարի առաջնորդող յօդուածը նուիրված է այդ խնդրին։

Ռուս լրագիրը սկսելով նորերում հրատարակված կովկասեան ուսումնարանական վիճակի չորրորդ տեղեկագրից, որի մէջ յայտնված է թէ կովկասեան միջնակարգ դպրոցներում աշակերտներից 42% պատկանում են ռուսաց ազգութեան, 33% հայոց ազգութեան, իսկ մնացած 25% բաժանվում է մեր երկրի բոլոր մնացած ազգութիւնների մէջ, դրանից հետևացնում է որ դեռ ևս անհնարին է մեր երկրի մէջ համալսարան հիմնել, որովհետև մեր բարձր գիմնազիաներից դուրս եկած աշակերտների տարեկան թիւը հասնում է 45—50 հոգի։ Հայերը ռուսներից յետոյ ամենից շատ երկրորդ տեղն են բռնում, իսկ որոնակ միջինաւոր վրաց ազգաբնակութիւնը աշակերտների միայն 4% է տալիս, այնպէս որ 1879 թուին 120 աշակերտների մէջ միայն 1 ռուս վրացի է եղել, 1 մինգրելացի և 2 իմերէլ։ Մի և նոյն ընդհանուր թուի վրա թուրքերից 3 հոգի են եղել, բնակիչներից 5 հոգի, գերմանացիներից 5 հոգի, լեհացիներից 3 հոգի, և հրէաներից 4 հոգի։

«Մշակը» շատ անգամ խօսել է մեր երկրում համալսարան հիմնելու անհրաժեշտութեան մասին, քննելով այդ խնդիրը այս և այն տեսակէտներից։ Վերջապէս մեր լրագրի 178 համարի առաջնորդող յօդուածն էլ դարձեալ նուիրված էր այդ խնդրին։

Շատ ափսոս, որ «Кавказъ» լրագիրը, որ միայն մեր լրագրի մանր բարերի կամ թղթակցութիւնների վրա է դարձնում իր ուշադրութիւնը, մինչդեռ միշտ այնքան ուշադրութիւն չէ դարձնում «Մշակի» № 178 մէջ տպված առաջնորդող յօդուածի վրա։

«Кавказъ» անհնարին է համարում պաշտպանել մի համալսարան Կովկասում, ուր այժմ ամէն տարի որ մեր համալսարանի ուսանողների թիւը 45—50 հոգուց բաղկացած կը լինի։ Ռուս թերթը յարմար է համարում հիմնել միայն համալսարանական մի բաժին, այն է իրաւաբանական ֆակուլտետ, կամ միևնոյն անգամ իրաւաբանական առանձին դպրոց, որի մէջ պէտք է ընդունվեն տեղական ընտանիքների հետ երիտասարդներ, և այդ պատճառով կարծում է որ անհրաժեշտ է տեղական գիտուոր ընտանիքի ուսումնականութիւնը պաշտպանել գարձնել մեր միջնակարգ դպրոցներում։

Ձեր կարող ասել՞ արդեօք չը համաձայնել մեր պաշտօնական թերթի կողմից տեղական ընտանիքի մասին յայտնած այդ տեսակ պատշաճ մտքին, բայց կը համաձայնենք նրա «Кавказъ» լրագրի, որ մենք «Մշակի» մէջ համալսարան առաջարկելիս որ մեր տարօրինակ համալսարանի մէջն առաջ ուսումնական առարկաները աւանդվեն թէ ռուսերէն և թէ հայերէն լեզուով։ Այն ժամանակ բացի կովկասեան միջնակարգ դպրոցներում աշակերտներից, թիֆլիսի համալսարանը կը լցվէր և Պետերբուրգից ու Խարկովից եկած հայ ուսանողներով։ Սրանից համալսարանը հիմնված չէր լինի միմիայն 45 մարդու համար։ Բացի այդ, երբ Թիֆլիսում կը լինի մի համալսարան, ընդարձակ դպրոցների մէջ աշակերտները էլ, փոխանակ գնալու Ս. Պետերբուրգի և Մոսկվայի այս և այն բարձրագոյն ուսումնական դպրոցները, մեծ ուրախութեամբ կը պատրաստութիւն և նորից քննութիւն տալով կտրուկ գիմնազիաներում, կը մտնեն կովկասեան համալսարան, միայն թէ չը գնան հեռու հեռու, ուր կլիման միշտ կորստաբեր ազդեցութիւն ունի մեր երիտասարդութեան վրա։ Չը պէտք է մոռանալ և այն, որ մեր հայերը գր-

[illegible]

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՅ ԵՐԳԱՍԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Գ.

[illegible]

—

[illegible]

պրոցեսում ասպարեզներից շատերը կը մնան հանրապետութեան, այն ինչ այժմ նրանք զուրկ են մնում քաղաքացու [illegible], չը կարողանալով, դրամական միջոցների պակասութեան պատճառով, թողնել երկիրը։

Կասկած չը կայ, որ եթէ միջանում հանրապետութեան կը լինի, շատերը Ռուսաստանից էլ՝ թէ կովկասեան ընկերներից և թէ նոյն իսկ ռուսներից, որոնք ազատութեան պատճառով չեն կարող դիմանալ հիւսիսային կլիմային, ուրախութեամբ կը անցանէին մեզ մօտ, աւելի բարեխառն կլիմայի փայլերը նպաստաւոր։

Բայց մնանանց այն ժամանակ կարող է աճեցնել կովկասեան հանրապետութեան, եթէ նա կունենայ ընդհանրական բաժին։ [illegible] ուրիշ նշանաւորութիւն ունի ընդհանրական ճանապարհ ընթեռնելի հարուստ մի երկրի մէջ, քան թէ հիւսիսային աղքատ մի երկրի մէջ։ Այն ժամանակ ռուսներից շատերն էլ, որոնք կը կամենան զարձնական կերպով ուսումնասիրել ընդհանրութիւնը, կը նախադասեն ինքնիշխան հանրապետը Ռուսաստանի միւս հանրապետներին։

Իսկ եթէ «Кавказъ» լրագրի կարծիքով հանրապետի խաղաղանական բաժինը, կամ խաղաղանական մի ամենից զօրաւոր կարող է աճեցնել Անդրկովկասում, ինչի առաջ լրագիրը չէ ընդունում որ նոյնպէս և աւելի էլ զինուորութեամբ կարող է աճեցնել մեզ մօտ ընդհանրական բաժինը, կամ մի երկրագործական, միջնակէտ մի անհատական քաղաքացի զօրաց։ Խնդիր չէ կարծում ասա՝ թերթը որ մեր երկրում շատ լաւ կարող է աճեցնել և պատմական—ընդհանրական ճանապարհը….Մեր երկիրը ինչպէս բնութեան հարստութեան կողմից, այնպէս էլ հնութիւնների, արձանների, պատմական յիշատակարանների, բազմատեսակ ազգային լեզուների ու ընդհանուր բարքբաների կողմից ներկայացնում է մեզ մի ընական հարուստ բազմատեսակ....

Շատերը մեր ազգային երիտասարդներից դրամական միջոցների պակասութեան չեն գնում ուսանող հանրապետներ, շատերը աւելորդ են համարում մինչև անգամ գիմնազիաներում իրանց ուսումն աւարտելու, գիտենալով որ իրանց զբաղմունքից ոչինչ եկ չունեն, ոչինչ հնար չունեն քաղաքացու ասպարէզ մտնելու։ Իսկ եթէ մենք մեզ մօտ հանրապետութեան կունենանք, կարելի է մեր գիմնազիաներում աշակերտների թիւն էլ կը կրկնապատկուի։

Մի և նոյն ժամանակ մենք չենք կարող չը համարել «Кавказъ» լրագրի կողմից յայտնած և այն մտքին, թէ ցանկալի է որ մեր երկրում միջնակարգ դպրոցների թիւն էլ աւելանայ։ Իսկ դրա համար հարկաւոր է զարգացնել և ընդարձակել մեզ մօտ և տարրական ուսումնարանների [illegible]։

Այդ միջոցները պէտք է ի հարկէ ուսումնական բազմանների հիմքի վրա կայանան։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԽԱՐԿՈՎԻՑ

5 Նոյեմբերի

[illegible]

1) [illegible] (паспортъ) [illegible] 111,000 [illegible]

[illegible] (№ 36) [illegible]

[illegible]

(Կը շարունակուի)